DEFINITIEF

Strategy Unit

Economisch Kompas Eijsden-Margraten

- Richting en koers voor een toekomstbestendige economie

April 2026

gemeente eijsden-margraten

Inhoud Economisch Kompas Eijsden-Margraten

Inhoudsopgave en leeswijzer

Dit Economisch Kompas geeft richting aan de economische ontwikkeling van Eijsden-Margraten. Het is samen met betrokken partijen binnen en buiten de gemeente opgesteld en uitgewerkt in vijf logisch samenhangende onderdelen.

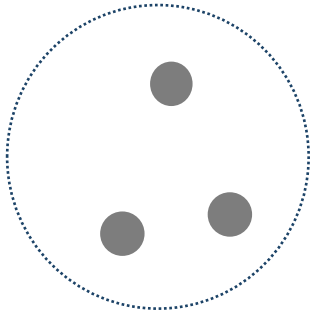
1 **Opgave**

Noodzaak en ambitie verenigd

- Ambitie Eijsden-Margraten
- Ambitie in nationale context

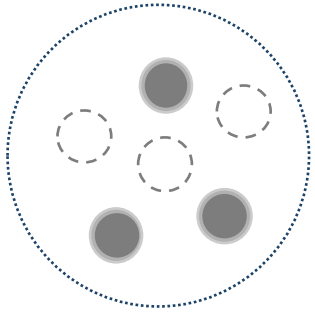
2 **Highlights analyse**

Inzicht in sterktes Eijsden-Margraten

- Samenvatting van plaatsbepaling
  - Toegevoegde waarde
  - Bedrijven en sectoren
  - Arbeidsmarkt en ruimte
  - Brede welvaart
- SWOT-analyse

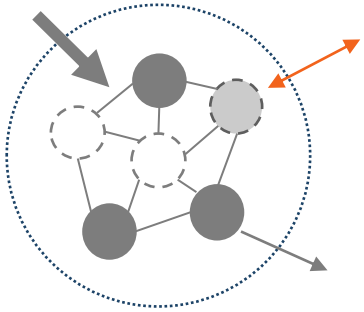
3 **Ontwikkelkansen**

Identificatie ontwikkelkansen

- Verdieping kansen
  - Connectie Maastricht (Engineering-ET-Health)
  - Multifunctionele landbouw
  - Vrijetijdseconomie

4 **Strategie**

Bepalen realistisch actieplan

- Strategische keuze
- Ontwikkelstrategie

5 **Implementatie**

De stap naar uitvoeringskracht

- Vervolgstappen

Aanleiding: sturen op economische ontwikkeling in Eijsden-Margraten

Stuur zetten op economie geeft richting en prioritering aan inspanningen van gemeenten en partners

OPGAVE

Gemeente Eijsden-Margraten beschikt over een sterke uitgangspositie en koestert grote ambities voor haar economische ontwikkeling. Ze ziet economie als belangrijke drijver voor een leefbare gemeente en het op peil brengen en houden van het voorzieningenniveau. Er is bovendien een breed gedragen gevoel dat er meer uit het economisch potentieel van de gemeente te halen valt. De aanwezigheid van waardevolle bedrijven, gecombineerd met de gunstige ligging in het groeigebied rond Maastricht, vormen daarvoor een stevig fundament.

Om dit potentieel optimaal te benutten, is het noodzakelijk dit gevoel ‘hard te maken’. Dat betekent: duidelijker in beeld brengen wat de unieke economische kwaliteiten van de gemeente zijn, zodat ambities en keuzes robuust en overtuigend kunnen worden onderbouwd (‘meten is weten’). Alleen door scherper te formuleren waar Eijsden-Margraten zich onderscheidt, kan de beschikbare capaciteit effectief worden gericht en kan de gemeente zich sterker profileren in regionale en (eu)regionale netwerken.

De gevolgde aanpak is gericht op drie fases:

- Vastleggen van de economische identiteit,
- Inzichtelijk maken van ontwikkelkansen in een Economisch Kompas (bijgaand document),
- Bundelen van energie en loopvermogen op projecten

GEBRUIKSWAARDE ECONOMISCH KOMPAS

In fase 1 is de *Analyse en plaatsbepaling ter onderbouwing van de strategische koers voor het gemeentelijk economisch programma* van Eijsden-Margraten opgesteld en gepresenteerd aan de gemeenteraad dd oktober 2025. De highlights uit deze analyse zijn voor de volledigheid ook opgenomen in dit Economisch Kompas

Via verdiepende gesprekken met een bredere groep stakeholders en het confronteren van sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen ontstaat een gedeelde, dynamische analyse. Dit vormt de basis voor het formuleren van strategische keuzes, richtinggevende ontwikkellijnen en randvoorwaarden voor een gedragen economische koers. Deze opwerking is vastgelegd in een Economisch Kompas.

Dit Economisch Kompas is een leidraad om:

1. De **herkenbaarheid** van de economische kracht en ontwikkelrichting vergroten voor de omgeving.
2. **Richting te geven aan nieuw economisch en gemeentelijk beleid**, zodat ambities op wonen en werken elkaar versterken
3. **Richting te geven aan partnerschappen en deelnemingen.** Het stelt de gemeente in staat om nauwer samen te werken met lokale belanghebbenden, waaronder ondernemers, maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen. Dit leidt tot het identificeren van gemeenschappelijke doelen, het bundelen van middelen en uitwisselen van expertise. Het stelt de gemeente in staat om proactief (i.p.v. reactief) in te spelen op ondernemersbehoeften en -verzoeken trends.

Context: nationale trend om te sturen op economie in dienst van brede welvaart

Rijk stuurt – via regio's – op economische groei en verdienvermogen als instrument voor oplossen van maatschappelijke opgaven

Het Rijk zet in op nieuw ontwikkeling van nieuw verdienvermogen als drijver van economische groei. Stuwende economie als instrument om te investeren in maatschappelijke transities.

- *"ons **verdienvermogen staat onder druk. Wanneer andere landen sneller in productiviteit groeien, raakt Nederland achterop**. Het besef dat elke euro die uitgegeven wordt, eerst verdiend moet worden, moet daarom weer centraal komen staan. Economische groei is daarmee een van onze belangrijkste missies. Om onze welvaart ook in de toekomst te behouden, is het nodig om te moderniseren, te verduurzamen, te innoveren en te investeren."*

- ***"Ondernemers zijn cruciaal voor het bereiken van meer economische groei, voor brede welvaart en voor de uitdagingen van de toekomst.** Ondernemers moeten daarom de ruimte krijgen om te ondernemen, te groeien, te vergroenen en zij moeten de waardering krijgen die zij verdienen. **Bedrijven staan niet op zichzelf, maar versterken elkaar en hebben een overheid nodig die faciliteert** en rust, reinheid en regelmaat creëert.*

Bron: Coalitieakkoord 2026-2030 'Aan de slag' (2026)

Organisatorisch geeft het Rijk hier invulling aan door stimuleren van regionale samenwerking tussen gemeenten via Nationaal Programma Vitale Regio's (NVPR): "Het regeerprogramma noemt specifiek regio's aan de randen van het land en de behoefte aan maatwerk. Met de start van het NVPR in 2025 wordt voor juist die regio's ingezet op leefbare regio's, een duurzaam en bereikbaar voorzieningenniveau en een gezonde en kansrijke toekomst voor inwoners."

VNG ziet een duidelijke rol voor gemeenten weggelegd: sturen op economie. Het is dan wel belangrijk om dit vanuit een heldere visie en met voldoende slagkracht op te pakken.

- **"Het mkb is niet alleen belangrijk voor de werkgelegenheid en economische welvaart van gemeenten en hun inwoners maar speelt ook een essentiële rol bij het realiseren van de maatschappelijke opgaven** en transities waar gemeenten voor aan de lat staan. Economische zaken heeft daarin (…) een belangrijke verbindende en aanjagende rol."

- *"De positie van economische zaken [is] nog lang niet overal vanzelfsprekend is en staat onder druk".* De VNG heeft een handreiking opgesteld om die positie te versterken, bestaande uit 10 adviespunten:

1. *Ontwikkel een gemeentebreed ingebedde economische visie (…)*
2. *Zorg voor voldoende (basis)capaciteit op economische zaken.*
3. *Zet in op een afdelingshoofd (…) economische zaken met voldoende mandaat.*
4. *Zorg voor structureel budget voor economische ontwikkeling.*
5. *Bepleit een sterke, ondernemende wethouder en (…) draagvlak in college en raad.*
6. *Faciliteer sterke en zelfsturende ondernemerscollectieven.*
7. *Versterk de betrokkenheid (…) economische zaken in beleid en uitvoering.*
8. *Werk regionaal actief samen, ook in de uitvoering van economisch beleid en ondernemersdienstverlening.*
9. *Veranker de positie van economische ontwikkeling als vliegwiel voor brede welvaart.*
10. *Ga in gesprek om de positie van economische zaken blijvend te versterken.*

Bron: VNG, Versterken van de positie van economische zaken binnen de gemeente (2025)

Economische kracht: productieve bedrijventerreinen, profiel op VTE en Landbouw

Een ondernemende gemeente met sterke sectoren, maar met aandachtspunten op kwetsbare sectoren, beperkte schaal en stagnatie van groei

Toegevoegde waarde en verdienvermogen

- **Het geld wordt verdiend op de bedrijventerreinen -** Eijsden-Margraten heeft een relatief hoge toegevoegde waarde per vierkante kilometer maar een relatief lage toegevoegde waarde per inwoner 18-66 jaar (LISA, 2023). De toegevoegde waarde per inwoner in Eijsden-Margraten is relatief laag vanwege de sterke woonfunctie. Dat de toegevoegde waarde per vierkante km² dan toch relatief hoog is, is te wijten aan concentratie van banen: de banen zijn gevestigd op een paar centrale plekken. Daar vindt de productie plaats, waardoor de toegevoegde waarde per km² daar hoog is. Dat strookt met het hoge aantal bedrijven op bedrijventerreinen

- **De verzorgende sector is de belangrijkste factor in het verdienvermogen van Eijsden-Margraten -** Toegevoegde waarde komt in hoofdzaak vanuit vestigers in gezondheid, welzijn en publieke diensten

Bedrijven en sectoren

- **Eijsden-Margraten is een ondernemende gemeente, maar groei stagneert -** Eijsden-Margraten staat in de top van Limburgse gemeenten (#6/31) met de meeste vestigingen, maar laatste in de groei van aantal vestigingen over de afgelopen 12 maanden.

- **Bedrijvenstructuur: vooral klein MKB en geen groot-bedrijven -** Eijsden-Margraten is een echte MKB-gemeente met vooral klein MKB. Er zijn geen grootbedrijven (bedrijven met 250+ werkzame personen).

- **Cultuur, sport en recreatie oververtegenwoordigd in vestingen Handel en Landbouw in banen -** Het aandeel vestigingen in sector Cultuur, Sport en Recreatie is relatief hoog. Kijken we naar banen per hoofdsector, dan heeft de gemeente oververtegenwoordiging in Handel en in Landbouw

- **Specialisatiegraad op chemische industrie (fijnchemie), voedings- en genotsmiddelen en horeca -** In Eijsden-Margraten zijn er tien sectoren met een bovengemiddelde specialisatiegraad. De specialisatiegraad is het hoogst voor de sector chemische industrie (ruim 2x meer dan gemiddeld), voedings- en genotmiddelenindustrie, horeca en landbouw.

Economische voorwaarden: arbeidsmarkt onder druk, top op brede welvaart

Uitmuntend op brede welvaart, maar structurele druk op arbeidsmarkt en ruimte beperken economische groei

Arbeidsmarkt en ruimte

- **Er is een steeds kleiner wordende pool van arbeidskrachten in de gemeente Eijsden-Margraten en dat komt door bevolkingssamenstelling** - Eijsden-Margraten heeft een opvallend hoge grijze druk. Onder de streep nemen mede daardoor minder mensen deel aan het arbeidsproces dan je op basis van de bevolkingsomvang zou verwachten. Eijsden-Margraten heeft een (fors) kleiner arbeidspotentieel dan gemiddeld in Limburg en NL.
- **Eijsden-Margraten huisvest ondergemiddeld aantal banen. Die banen concentreren zich (zeer) sterk op bedrijventerreinen** - Eijsden-Margraten heeft minder banen per inwoner dan het Limburgs en landelijke gemiddelde. Opvallend is de sterke concentratie van banen op bedrijventerreinen. Het aandeel van banen gehuisvest op bedrijventerreinen is 76%!, het dubbele van het Limburgse aandeel (39%) en Nederlandse aandeel (30%).
- **Eijsden-Margraten is een woongemeente: sterke uitgaande arbeidsmarktrelatie met Maastricht** – de gemeente heeft een sterke arbeidsmarktrelatie Maastricht. 58% van alle uitgaande pendel werkt in Maastricht. 45% inkomende pendel woont in Maastricht. Dit is ook te zien aan het relatief hoge aandeel hoogopgeleiden
- **Vacatures zijn er vooral in verzorgende en stedelijke economie** - Eijsden-Margraten kent vacatures en een hoog verloop in sectoren als detailhandel en zorg

Brede welvaart

- **Eijsden-Margraten presteert beter op de brede welvaart dan gemiddeld in Zuid-Limburg en Nederland** - Brede welvaart is een sterke indicator voor kwaliteit van leven en leefklimaat. De brede welvaart in Eijsden-Margraten conform Regionale Monitor brede welvaart onderscheidt zich in positieve zin van regio Zuid-Limburg en Limburg.
- **Eijsden-Margraten scoort met name goed aan economie gerelateerde indicatoren** - Op indicatoren die te maken hebben met materiële welvaart (zoals inkomen) en arbeidsmarkt (werkloosheid, afstand tot ov en opleidingsniveau) scoort de gemeente bij de best-presterende gemeentes nationaal. Juist op deze onderwerpen is Eijsden-Margraten een contramal van de regio, die bij de slechtst-presterende regio's nationaal hoort.

SWOT: duidelijk profiel en economische potenties

Maar is er werk aan de winkel om deze potentie te verzilveren

Onderstaande SWOT-analyse geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste interne sterkte en zwakte, evenals de voornaamste externe kans en bedreiging voor de economische ontwikkeling van Eijsden-Margraten. Deze inzichten zijn verkregen uit interviews met relevante stakeholders.

	Positief (+)	Negatief (-)
Intern	**Sterktes** **Duidelijk inhoudelijk profiel** • Sterke toeristische en Agrarische basis • Specialisatie (chemische) industrie **Met onderscheidende basiskwaliteiten** • Strategische ligging in de Euregio • Onderscheidend leefkwaliteit (Cittaslow) • Infrastructurele verbindingen met Maastricht en bredere regio • Am. begraafplaats als aanleiding voor strategische contacten	**Zwaktes** **Economie weinig veerkrachtig** • Beperkte economische schaal • Kwetsbaarheid in vitaliteit toerisme en landbouw **Niet goed geëquipeerd voor toekomst** • Ruimt. beperkingen & landschapsdruk • Arbeidsmarktkrapte en vergrijzing MKB • Beperkte slagkracht/organisatievermogen op economie
Extern	**Kansen** **Uitbouwen economie met Maastricht op Engineering** • Spinoff kansen Health Campus in samenhang met Einstein Telescope als economische katalysator **Toekomstbestendig maken economie** • Groei vrijetijdsconomie (VTE) richting 2040 blijft behouden • Transformatie landbouw	**Bedreigingen** **Druk op randvoorwaarden neemt toe** • Energie- en ruimtedruk • Druk op landschap en leefomgeving • Demografische druk en vergrijzing **Kwetsbaar door externe afhankelijkheden** • Geen eigen agenda laat je drijven op keuzes elders

Identificatie van 3 centrale ontwikkelkansen

Op basis van sectorstructuur en regionaal en provinciaal beleid liggen de grootste kansen op Engineering, Vrijetijdseconomie en Landbouw

Ontwikkelkansen

Uit de analyse komen drie samenhangende ontwikkelkansen. Deze sluiten aan bij de sectorstructuur en het ruimtelijk profiel van de gemeente, en haken in op bredere regionale/provinciale ontwikkelingen.

Economische verbinding met Maastricht (Engineering–ET–Health)
De ligging ten opzichte van Maastricht biedt kansen om sterker aan te haken op de economische dynamiek van de stad. Met name in de combinatie van maakindustrie, health en engineering liggen mogelijkheden om mee te bewegen met ontwikkelingen rond de Maastricht Health Campus en de Einstein Telescope (ET).

Transitie naar multifunctionele landbouw
De agrarische sector vormt een belangrijke economische en ruimtelijke drager in de gemeente. Conform nationale trend biedt de sector kansen om door te ontwikkelen naar multifunctionele landbouw, waarbij nieuwe verdienmodellen ontstaan in combinatie met bijvoorbeeld korte ketens, recreatie en landschapsbeheer.

Doorontwikkeling van de vrijetijdseconomie
De vrijetijdseconomie heeft een sterke basis, geworteld in erfgoed, landschap en cultuur en draagt bij aan zowel economie als leefbaarheid. Tegelijkertijd staat de sector onder druk door toenemende ruimtelijke beperkingen en kaders. De ontwikkelkans ligt in het gericht door-ontwikkelen van de sector, met nadruk op kwaliteit, verbinding met lokale opgaven en een inbedding in de regionale toeristische structuur.

Verdieping

De drie ontwikkelkansen zijn in de volgende pagina's verder verdiept. Deze verdieping is gebaseerd op gesprekken en groepsbijeenkomsten met betrokken partijen en aanvullende data- en deskresearch. Dit leidt tot een scherper beeld van de onderliggende dynamiek, concrete aanknopingspunten en de rol die de gemeente hier met partners in en buiten de gemeente in kan spelen.

Verdieping: Economische verbinding met Maastricht (Engineering–ET–Health)

1. Eijsden-Margraten en Maastricht functioneren als een samenhangend economisch gebied

De economische relatie tussen Eijsden-Margraten en Maastricht is zó sterk dat gesproken kan worden van één daily urban system, met intensieve woon-werk, onderwijs en verhuisstromen. Maastricht en Eijsden-Margraten functioneren in de praktijk als één samenhangend economisch gebied. Bedrijven op bedrijventerrein Zoerbeemden profileren zich niet zelden als “Maastrichts”.

2. Bedrijventerrein Zoerbeemden ligt strategisch als gebied tegen de Maastricht Health Campus

Zoerbeemden is een vestigingslocatie waar ruimte, ligging en profiel samenkomen voor bedrijven die aansluiten op het Health- en engineeringprofiel van Maastricht.

- De Brightlands Maastricht Health Campus groeit en heeft een toenemende vraag naar ruimte en colocatie van bedrijven
- Bedrijven kiezen locatie op basis van kennis, faciliteiten en netwerk – fysieke ruimte wordt daarmee een beperkende factor
- Zoerbeemden ligt direct in de invloedssfeer van deze campusontwikkeling
- Zoerbeemden is potentiële “overflow” locatie van campusbedrijven richting Eijsden-Margraten

De bestaande bedrijvigheid laat een duidelijke specialisatie zien in engineering, apparatenbouw en (fijn)chemische toepassingen. Grotere beeldbepalende bedrijven zoals PQ Silicas, CoxGeelen en SBE Piping zijn allen gevestigd op Zoerbeemden.

Naast Zoerbeemden spelen ook andere bedrijventerreinen in de gemeente een rol in dit profiel. Op bedrijventerrein Aan de Fremme zijn eveneens (kleinere) industriële en chemische bedrijven gevestigd die aansluiten bij het bredere engineering- en productieprofiel. In de doorontwikkeling van bedrijventerreinen is het van belang om deze samenhang te benutten en waar mogelijk te sturen op schuifruimte tussen locaties, zodat bedrijven binnen de gemeente kunnen doorgroeien. Aan de zuidzijde van Maastricht biedt bedrijventerrein Gronsveld op langere termijn potentie als aanvullende uitlooplocatie voor Zoerbeemden.

3. De Einstein Telescope ontwikkelt zich *naar grote waarschijnlijkheid* tot een structurele economische drager met impact op het regionale MKB en Eijsden-Margraten ligt strategisch als vestigingsplek

De ontwikkeling van de Einstein Telescope (ET) creëert – los van de definitieve keuze om de infrastructuur in de Euregio Maasrijn te vestigen – een langdurige stroom van economische activiteit en innovatie in de regio. Nationale en regionale overheden investeren substantieel in R&D, infrastructuur en ecosysteembuilding. In de bouwfase wordt circa 70% van de opdrachten via onderaanbesteding bij regionaal MKB neergelegd. In de exploitatiefase ontstaat een ecosysteem rond kennis, technologieontwikkeling en spin-offs.

Door ligging, ruimte en bestaande bedrijvigheid is Eijsden-Margraten een logische plek voor bedrijven die betrokken zijn bij de Einstein Telescope. Nabijheid tot test- en integratiefaciliteiten (zoals ET Pathfinder) is belangrijk voor bedrijven in de keten. De regio ontwikkelt zich richting een geïntegreerd euregionaal ecosysteem rond ET. Dit positioneert de gemeente als onderdeel van een bredere industriële en technologische zone in het Maasdal, met verbindingen naar economische kernen in de Euregio, waaronder Liège Nord.

SBE Piping is als first-tier toeleverancier al verbonden aan ET; hoogwaardige piping-oplossingen en watertechnologie zijn kansrijke tech-oplossingen met spin-off potentieel. De echte economische waarde van de Einstein Telescope (z.o.z.)

Verdieping: Economische verbinding met Maastricht (Engineering–ET–Health)

zit dan ook in technologieontwikkeling en spin-offs naar andere marktvensters. Dus niet alleen in directe toelevering, maar vooral in innovatie en doorontwikkeling van technologie met toepassingen in o.a. semicon, health, automotive en aerospace. Hoewel lastig te voorspellen, worden deze spin-off effecten in recente rapportages als zeer groot ingeschat. Deze ontwikkelingen bieden voor de regio kansen op nieuwe marktvensters en clusters van stuwende bedrijvigheid. Internationale onderzoeksinfrastructuren als CERN laten vaker zien hoe technologie zich kan doorvertalen naar bredere economische toepassingen, die eigenstandig nieuwe bronnen van verdienvermogen vormen.

4. De groene buffer in de westzijde van Eijsden-Margraten heeft potentie als test- en experimenteeromgeving voor health en metabolisme

In combinatie met Maastricht University en MUMC+ kan de westkant zich ontwikkelen als praktijkomgeving voor onderzoek en toepassing.

De nabijheid van MUMC+ biedt unieke toegang tot patiënten, data en testomgevingen. Er liggen kansen voor fieldlabs rond metabolisme, gezondheid en leefstijl (bijv. koppeling met sport en leefomgeving)

De landelijke en groene setting maakt real-life testen en experimenteren mogelijk. Dit biedt een complementaire rol ten opzichte van de campus: niet alleen kennisontwikkeling, maar ook toepassing in de praktijk. Verbeterde mobiliteitsverbindingen zijn randvoorwaardelijk voor deze functie, waarbij nu al een infrastructurele verbinding cruciaal is.

5. De Amerikaanse begraafplaats in Margraten biedt een uniek platform voor kennis en internationale verbinding

De begraafplaats heeft internationale zichtbaarheid en symbolische waarde. De kracht van deze plek ligt in positionering en netwerkvorming, niet in directe economische activiteit. Het biedt een podium voor ontmoeting tussen internationale, bestuurlijke en kennispartners. Er liggen kansen voor koppeling met kennisinstellingen in Maastricht (bijv. vakgroepen geschiedenis, erfgoed, geopolitiek, ethiek) en hen uit te nodigen op locatie onderzoek te doen.

Economische effecten zijn met name indirect: netwerken, congressen, profilering. Dit vraagt om gerichte koppeling aan inhoudelijke economische thema's om waarde te creëren.

6. De combinatie van kennis, talent en woonkwaliteit maakt Eijsden-Margraten aantrekkelijk voor hoogopgeleiden uit Maastricht, maar het is lastig om op dit gegeven te kapitaliseren.

De instroom van hoogopgeleiden vormt een belangrijke factor in de woon-werk relatie met Maastricht. Maastricht trekt internationaal talent aan met hoge stayrate binnen de regio. De groene gemeente Eijsden-Margraten fungeert als woonlocatie voor deze groep. Dit versterkt de lokale economie via bestedingen, ondernemerschap en netwerken. Dit creëert een economische impuls, maar is anders dan het goed inrichten van een marketingapparaat en upgraden van voorzieningenniveau/verzorgende functies lastig stuurbaar. Een goede infrastructurele verbinding is wel cruciaal.

Verdieping: Transitie naar multifunctionele landbouw

1. De agrarische sector blijft een ruimtelijke en economische drager, maar ontwikkelt zich richting een meer divers en multifunctioneel verdienmodel

De landbouw in Eijsden-Margraten blijft dominant in ruimtegebruik en landschapsbeheer, maar verschuift geleidelijk naar een model met meerdere inkomstenbronnen. Voedselproductie blijft de hoofdfunctie en bepalend voor het landschap. Tegelijk ontstaat een beweging naar verbreding, zoals streekproducten en herenboeren, en naar functies als agrotoerisme, zorg en energie. De transitie wordt deels gestuurd door noodzaak (beleid, stikstof, landschap) en deels door kansen. Nieuwe verdienmodellen zijn noodzakelijk door druk op marges en veranderende regelgeving en vragen om ander ondernemerschap, waarbij niet iedereen kan meekomen.

2. Multifunctionele landbouw biedt concrete kansen, maar blijft sterk afhankelijk van individuele ondernemers en lokale condities

De potentie van multifunctionele landbouw is groot, maar realisatie is niet vanzelfsprekend en verschilt per locatie en ondernemer. Kansrijke richtingen zijn onder andere korte ketens, agrotoerisme, zorg en nieuwe teelten. Tegelijk is de ontwikkeling sterk afhankelijk van ondernemerschap, marktvraag en randvoorwaarden. Complexe regelgeving, financiering en beperkte kennis vormen belangrijke drempels, waardoor een versnipperd beeld ontstaat en brede opschaling nog uitblijft.

Concrete tractie zit er op teelten en reststromen voor biobased materialen, biogas en mestvergisting, met eerste concrete initiatieven vanuit boeren. Deze ontwikkelingen verbinden landbouw, energie en grondstoffengebruik en maken deel uit van bredere ketens waarin subsidies, marktpartijen en beleid samenkomen. Een nadere verkenning is nodig om deze ontwikkeling programmatisch verder te brengen en te bepalen welke rol deze in de gemeente kan spelen. Vezelteelt is met concrete activiteiten en projectkansen het meest ver in ontwikkeling (zie kans 3.)

3. Vezelteelt ontwikkelt zich tot een kansrijke nieuwe keten, maar vraagt nog om opschaling in verwerking en organisatie

De opkomst van vezelteelt (zoals vezelhennep) laat zien dat nieuwe teelten perspectief bieden, mits de keten compleet wordt ontwikkeld. De grootste kans zit niet in teelt alleen, maar in het organiseren van een volledige regionale keten.

- In Zuid-Limburg is een groeiende groep boeren actief met vezelteelt (ca. 20 ha in 2026, koplopersfase). Er is in Zuid-Limburg en specifiek Eijsden-Margraten veel geschikte (groen-blauwe) grond en areaal geanalyseerd dat potentie heeft voor andere teelten.
- Er is een duidelijke afzetstructuur in ontwikkeling via partijen als Building Balance.
- Verwerking vindt nu nog buiten de regio plaats (o.a. Nederweert), wat inefficiënt is. Er liggen kansen om lokaal een verwerkingsfunctie te ontwikkelen. Er is zicht op een potentiële locatie.
- Initiatieven zoals HX Hoogcruts laten zien dat koppeling met een kenniscentrum en ketenontwikkeling mogelijk is
- Een mbo-instelling verkent vestiging in de regio, wat kan bijdragen aan kennisopbouw
- Er is financiële armslag nodig om de transitie goed door te maken. Zo zijn er financiële interventies nodig om het gat in de businesscase te dichten (bijv. fondsen die verschil met mais compenseren). Naast Regio Deal-middelen zijn ook fondsen en private partijen beschikbaar.
- Er is behoefte aan partijen die de keten en samenwerking organiseren (“lijntjes bij elkaar brengen”)

Verdieping: Doorontwikkeling van de vrijetijdseconomie

Spanning tussen belang en potentie van de vrijetijdseconomie versus de toenemende begrenzing

1. De vrijetijdseconomie (VTE) bevindt zich sinds 2018 in een fundamentele transitie naar kwaliteit. Waar voorheen de nadruk lag op groei en marketing (bijvoorbeeld uitgedrukt in bezoekersaantallen en overnachtingen), verschuift de focus steeds meer naar meervoudige waardecreatie en bestemmingsmanagement. Toerisme wordt daarmee minder een doel op zich, en steeds meer een middel binnen bredere opgaven (maatschappelijk en ruimtelijk).

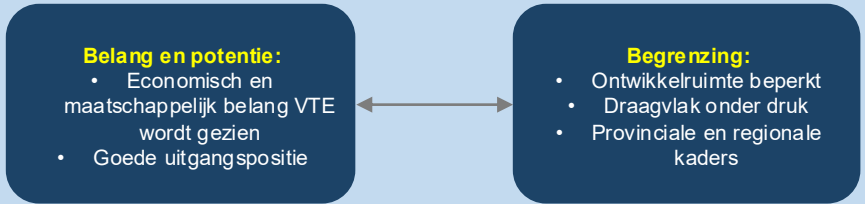
2. De vrijetijdseconomie van Eijsden-Margraten is als een jas die (voorlopig) goed past, het belang wordt gezien en de sector heeft een goede uitgangspositie

- Het landschap en natuur vormen de basis onder de VTE in Eijsden-Margraten. Juist hierop worden in toenemende mate publieke en private middelen, programma's en samenwerkingen gericht (zoals Bocagelandschap). De VTE kan dit renderend landschap verder beleefbaar maken, geldstromen en energie aan toevoegen.
- Het aanbod in Eijsden-Margraten sluit goed aan op het profiel van kwaliteit, met vooral kleinschalige verblijfsrecreatie en extensieve recreatie zoals wandelen en fietsen als belangrijkste recreatieve activiteiten. Dit in samenhang met het rijke erfgoed en culturele aanbod.
- De ligging en verwevenheid in het regionale toeristische ecosysteem Zuid-Limburg zorgen ervoor dat Eijsden-Margraten kan meeliften in de enorme aantrekkingskracht en diversiteit van het regionale aanbod. Dit geldt ook voor organisatiekracht, met bijvoorbeeld Visit Zuid-Limburg en de regio.
- Met 68,7 miljoen bestedingen heeft Eijsden-Margraten een bovengemiddeld hoog niveau bestedingen per 1.000 inwoners, maar lager dan de sterk-toeristische gemeenten in het Heuvelland.
- Met dit profiel, het aanbod en de omgeving heeft Eijsden-Margraten een uitstekende uitgangspositie om de komende jaren in te blijven spelen op de toenemende behoefte aan rust, ruimte, samenzijn en authentieke ervaringen. Er zijn veel kansen voor ondernemers. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet. Veel Nederlandse gemeenten zouden jaloers zijn op de positie, ligging en potentie van de lokale VTE.

3. De grenzen van ontwikkeling worden echter steeds zichtbaarder, terwijl de vrijetijdseconomie de komende jaren blijft groeien. De ruimtedruk neemt toe en het vijfsterren-landschap staat onder druk. Draagkracht en draagvlak lijken nog wel aanwezig voor de VTE, maar nieuwe toeristische ontwikkelingen zijn al langer niet meer vanzelfsprekend in Eijsden-Margraten. Dit wordt alleen maar sterker. Daarnaast opereert de gemeente binnen een sterk regionaal en provinciaal kader, waarin kwaliteit, spreiding en bescherming van het landschap leidend zijn. Dit beperkt de autonomie in keuzes en vraagt om afstemming met regionale partners.

Nieuwe ontwikkelingen zijn daarmee licht controversieel: de ontwikkelruimte is beperkt, het draagvlak staat onder druk en de kaders zijn strak. Dit staat op spanning met een groeiende sector en de goede uitgangspositie.

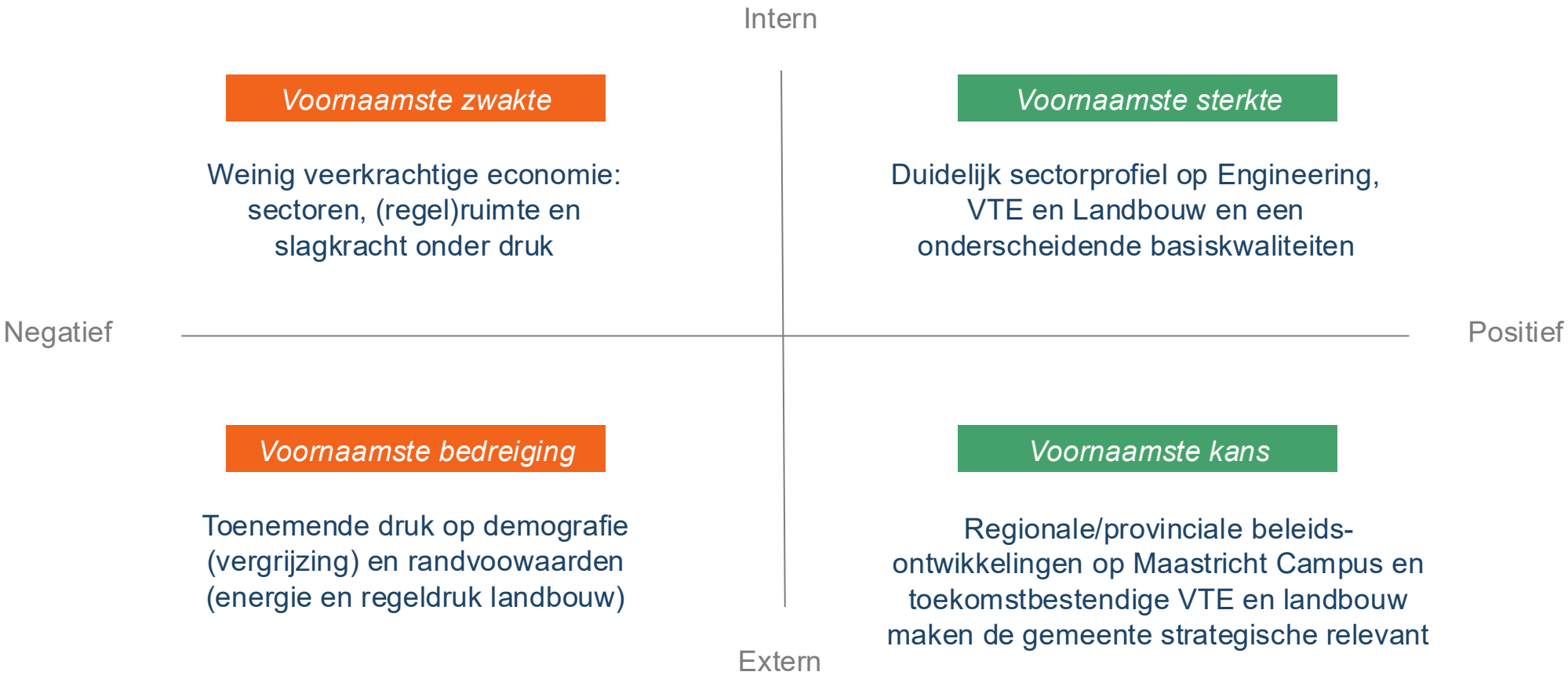
De belangrijkste ontwikkelkans is het creëren van een doorbraak in de spagaat tussen 'belang en potentie' van de VTE versus de 'toenemende begrenzing'. Daarvoor is het nodig om expliciet te maken welke rol de vrijetijdseconomie in Eijsden-Margraten moet vervullen richting de toekomst. Zolang deze rol vaag blijft, zal deze spanning toenemen en worden toekomstige ontwikkelingen steeds gevoeliger.

Samenvatting SWOT: duidelijk profiel en economische potenties

Maar is er werk aan de winkel om deze potentie te verzilveren

Onderstaande SWOT-analyse geeft een beknopt overzicht van de belangrijkste interne sterkte en zwakte, evenals de voornaamste externe kans en bedreiging voor de economische ontwikkeling van Eijsden-Margraten. Deze inzichten zijn verkregen uit interviews met relevante stakeholders. In deze samenvattende weergave van de SWOT uit het analyse-deel zijn de belangrijkste sterktes en zwaktes opgenomen. In de navolgende pagina's leidt dit tot de economische ontwikkelrichting.

Economisch ontwikkelperspectief voor Eijsden-Margraten: vier ambitieniveaus

Sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen als fundament voor de vier ambitieniveaus

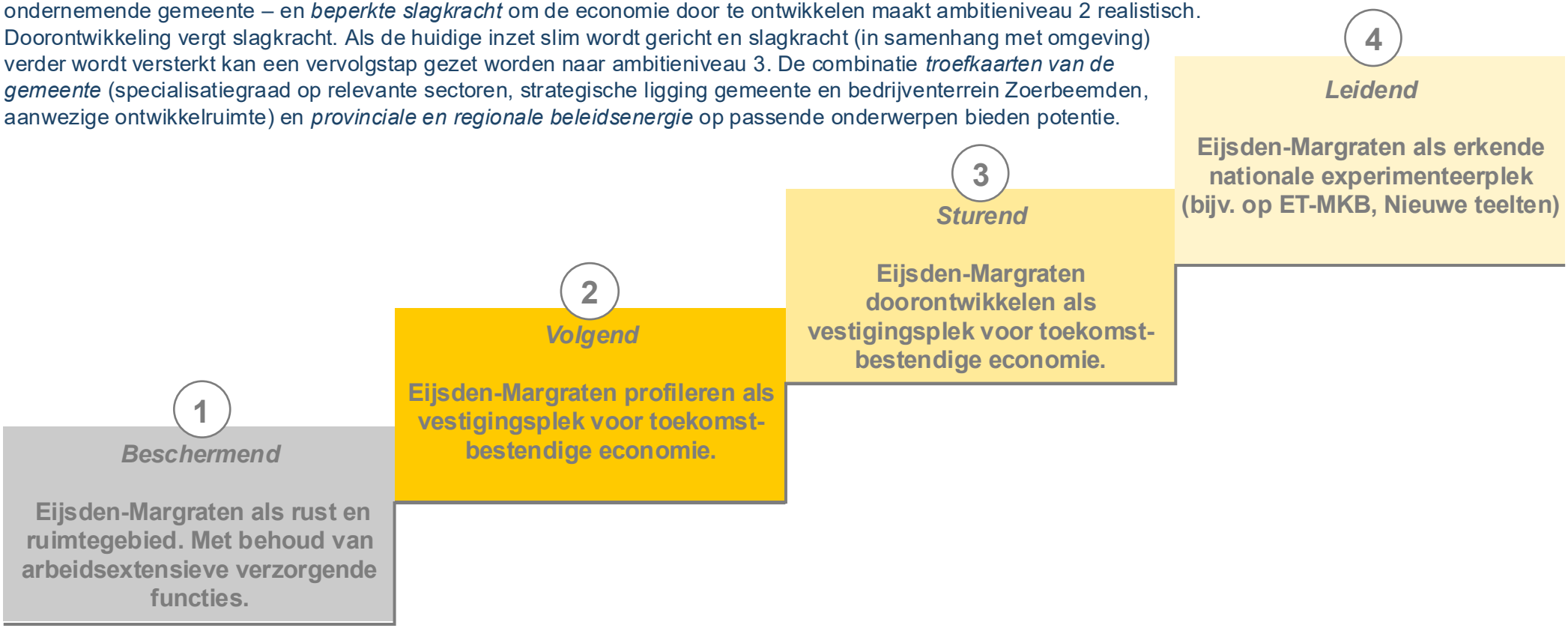
De ontwikkelopties voor Eijsden-Margraten worden bepaald het combineren van interne sterktes en zwaktes met externe kansen en bedreigingen. Dit vormt een raamwerk dat inzicht geeft in 4 ambitieniveaus voor economische ontwikkeling. Uit deze analyse komen vier ambitieniveaus naar voren: offensief, proactief, reactief en defensief.

	Voornaamste zwakte	*Voornaamste sterkte*
	Beperkte weerbaarheid economie en slagkracht economische ontwikkeling	Profiel op Engineering, Landbouw en VTE en goede basisvoorwaarden
Voornaamste kans Regionale en provinciale inzet op Maastricht Campus en toekomstbestendige economie	*Volgend* Eijsden-Margraten *profileren* als vestigingsplek voor toekomst-bestendige economie. 2	*Leidend* Eijsden-Margraten als erkende experimenteerplek (bijv. op ET-MKB, Nieuwe teelten) 4
Voornaamste bedreiging Druk op arbeidsmarkt en ruimte	*Beschermend* Eijsden-Margraten als rust en ruimtegebied. Met behoud van arbeidsextensieve verzorgende functies. 1	*Sturend* Eijsden-Margraten *doorontwikkelen* als vestigingsplek voor toekomst-bestendige economie. 3

Passend ambitieniveau als economisch kompas

Economisch ontwikkelpad voor Eijsden-Margraten: van aansluiten bij anderen naar zelf (mede) koers zetten

De combinatie van *beperkte schaal van de economie* - geen grote trekkende bedrijven en afnemende positie als ondernemende gemeente – en *beperkte slagkracht* om de economie door te ontwikkelen maakt ambitieniveau 2 realistisch. Doorontwikkeling vergt slagkracht. Als de huidige inzet slim wordt gericht en slagkracht (in samenhang met omgeving) verder wordt versterkt kan een vervolgstap gezet worden naar ambitieniveau 3. De combinatie *troefkaarten van de gemeente* (specialisatiegraad op relevante sectoren, strategische ligging gemeente en bedrijventerrein Zoerbeemden, aanwezige ontwikkelruimte) en *provinciale en regionale beleidsenergie* op passende onderwerpen bieden potentie.

No regret / sowieso doen (Investeren in hogere ambitieniveaus is nodig om deze strategie met impact uit te voeren)

Realistische stap om nu te maken

Strategie om ontwikkeloptie uit te voeren = beperkte inzet slim inzetten en tegelijk werken aan slagkracht

Realistisch om naar toe te werken in de komende bestuursperiode

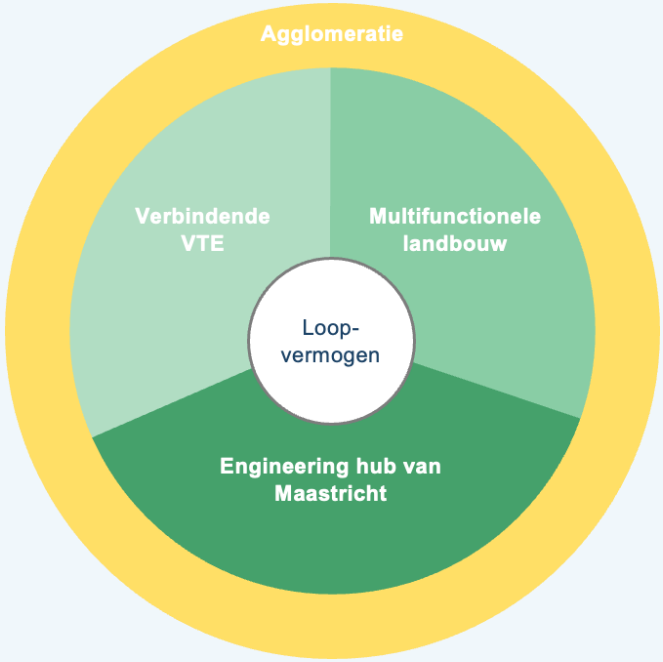
Lange termijn

Economisch Kompas

Gerichte keuzes die energie en inzet van gemeente en partners bundelen voor versterking van maakindustrie, agro-economie en ondernemerschap

Een herkenbaar economisch profiel als vestigingslocatie voor Engineering-bedrijven gekoppeld aan de waardeketens van Maastricht (Engineering, Health, Einstein Telescope), 'verbindende vrijetijdseconomie' en multifunctionele landbouw vraagt om gerichte keuzes en gezamenlijke inzet waarin voortgebouwd wordt op deze bestaande specialisaties. Binnen deze specialisaties gaat het erom te kiezen voor projectmatige inzet voor subthema's die de potentie van schaalgroei in zich hebben. Hoe hoog de ambities voor ontwikkeling van deze specialisaties neergezet worden is afhankelijk van de mate waarin de gemeente erin slaagt 'loopvermogen' te organiseren en interventies op aanpalende beleidsterreinen als energie en ruimte ook voor economie te laten werken.

Economisch Kompas Eijsden-Margraten

1. Slimme specialisatie binnen Engineering, Vrijetijdseconomie en Landbouw
Door de beperkte schaal en slagkracht van de gemeente vraagt economische ontwikkeling om focus en scherpe keuzes. Deze specialisaties bouwen voort op bestaande kwaliteiten en versterken de positie binnen de regio.

a) Engineering hub van Maastricht
b) Multifunctionele landbouw
c) Verbindende vrijetijdseconomie en renderend landschap

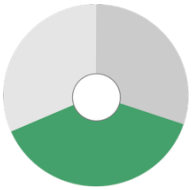
De eerste potentiële icoonprojecten worden uitgewerkt in separate werkdocumenten voor team economie van de gemeente.

Loopvermogen en positie in regionale samenwerking
Zorg voor bestuurlijke en ambtelijke slagkracht om het economisch kompas te vertalen naar actie. Maak daarbij slim gebruik van provinciale programma's, uitvoeringskracht in de regio (SZL) en met de provincie Limburg en met partners in Brainport, fondsen op Rijks- en EU-niveau en slimme organisatorische verbindingen met hotspots in de Euregio, waaronder *Liege Nord*. Kies bewust waar je aanhaakt en zorg dat de gemeente daarbij zelf aan het stuur zit.

Versterk het organiserend vermogen van ondernemersvertegenwoordigingen in de gemeente. Dat vraagt om georganiseerde ontmoeting, samenwerking met onderwijs en overheid, en een programmatische benadering van ondernemersparticipatie.

Agglomeratie: Flankerend beleid afstemmen met economisch beleid
Hier gaat het om de randvoorwaarden die nodig zijn om slimme specialisaties van Eijsden-Margraten te faciliteren, zoals infrastructuur, duurzaamheid en mobiliteit. Zorg voor toekomstbestendige bedrijventerreinen met een duidelijke rol in regionale netwerken.

1a. Slimme specialisatie Engineering hub van Maastricht

Werken aan kernopgaven economisch profiel

De strategische lijn Engineering hub van Maastricht bouwt voort op de sterke economische verwevenheid tussen Eijsden-Margraten en Maastricht. De gemeente ligt direct in de invloedssfeer van de Maastricht Health Campus en de bredere ontwikkeling rond engineering, health en de Einstein Telescope, en kan hierin een complementaire rol vervullen als vestigingslocatie voor bedrijven en activiteiten die ruimte en schaal vragen. De onderstaande acties geven richting aan hoe de gemeente samen met partners deze positie verder kan benutten en versterken. Daarbij wordt ingezet op het doorbouwen aan herkenbaar profiel, het gericht faciliteren van groei en het versterken van de aansluiting op regionale economische dynamiek.

1 **Ontwikkel en positioneer Zoerbeemden als "Engineering hub van Maastricht"** (Deze actie is aangemerkt als icoonproject en wordt uitgewerkt in een projectfiche)

Zoerbeemden wordt ontwikkeld tot een herkenbare en strategisch gepositioneerde locatie binnen het regionale ecosysteem van Maastricht, met een focus op engineering, apparatenbouw en (fijn)chemie. Door samen met partners een duidelijke visie en profiel te ontwikkelen, ontstaat richting voor acquisitie, ruimtegebruik en samenwerking. Het traject draagt niet alleen bij aan inhoudelijke profilering en economische groei, maar ook aan het versterken van de samenwerking tussen bedrijven en partners in en rond het terrein.

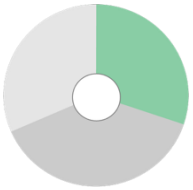
Eerste acties:

- Ontwikkel samen met Maastricht en LIOF een gezamenlijke visie en positionering: rol als *overflow* van Maastricht Health Campus, vanuit eigen visie. Focus op engineering, apparatenbouw, (fijn)chemie
- Vertaal dit naar: een duidelijk profiel en verhaal en een selectieve acquisitiestrategie. Ontwikkel selectiecriteria voor vestiging (profielversterkend). Voorkom vestiging van niet-profielversterkende / ruimte-intensieve functies.
- Positioneer Zoerbeemden expliciet in ET-ecosysteem en Health Campus ketens
- Waar mogelijk wegnemen van groeibelemmeringen (netcongestie), slim omgaan en actief sturen opmet vrijkomende schuifruimte, actieve begeleiding van bedrijven bij uitbreiding/verduurzaming
- Opbouwen van een sterk lokaal- regionaal ecosysteem (community building)

2 **Ontwikkeling van zevende *Innovation Space* Maastricht Campus: Metabolisme**

Om in de woonbehoefte – mede ingegeven door schaalgroei van Maastricht Campus – te voorzien worden in de kern Eijsden plannen verkend en verder uitgewerkt om het aantal woningen significant uit te breiden. Om de woningen ruimtelijk op een goede manier te kunnen realiseren in de kern Eijsden is verplaatsing van de huidige sportvelden noodzakelijk. Daarvoor wordt een nieuw sportpark aan de Groenstraat gepland. Er hebben zich geïnteresseerden gemeld om van dit sportpark een topsportpark te maken.

1b. Slimme specialisatie Multifunctionele landbouw

Werken aan kernopgaven economisch profiel

De strategische lijn Multifunctionele landbouw bouwt voort op de constatering dat de agrarische sector een belangrijke ruimtelijke en economische drager blijft, maar zich tegelijkertijd ontwikkelt richting nieuwe en meer diverse verdienmodellen. De transitie wordt deels gedreven door externe druk (beleid, markt en regelgeving) en deels door kansen in nieuwe ketens en verbreding van activiteiten. De rol van de gemeente ligt primair in het faciliteren van deze ontwikkeling, door ruimte te bieden aan koplopers, belemmeringen weg te nemen en initiatieven te verbinden. De onderstaande acties geven richting aan hoe Eijsden-Margraten deze beweging kan ondersteunen en versnellen.

1 Faciliteren multifunctionele landbouw en nieuwe verdienmodellen

De gemeente ondersteunt de transitie naar multifunctionele landbouw door ruimte te bieden aan nieuwe verdienmodellen en initiatieven die bijdragen aan een toekomstbestendige agrarische sector. Daarbij ligt de nadruk op het versterken van kansrijke ontwikkelingen, het creëren van de juiste randvoorwaarden en het verbinden van partijen in de keten.

a) Doorontwikkeling van vezelteelt als kansrijke keten (Deze actie is aangemerkt als icoonproject en uitgewerkt in projectfiche)

De gemeente zet in op het ondersteunen van de opkomst van vezelteelt als nieuwe economische drager, met aandacht voor de ontwikkeling van de gehele keten.

- Ondersteunen van de groeiende groep boeren die actief is met vezelteelt
- Verkennen van mogelijkheden voor lokale verwerking en opslag, om afhankelijkheid van locaties buiten de regio te verminderen
- Aansluiten bij initiatieven zoals Building Balance en regionale ketenvorming
- Benutten van kansen vanuit de Regio Deal en andere publieke en private financieringsbronnen
- Verkennen van koppeling met een kennisfunctie / opleidingsaanbod in de regio

b) Faciliteren van nieuwe vormen van landbouw en sturen via vergunningverlening

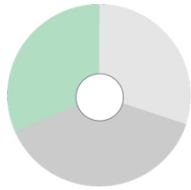
De gemeente biedt ruimte aan nieuwe vormen van landbouw en multifunctionele initiatieven, binnen duidelijke kaders voor kwaliteit en inpassing in het landschap.

- Flexibel en faciliterend omgaan met vergunningverlening en planbegeleiding
- Stimuleren van initiatieven zoals korte ketens, agrotoerisme, zorglandbouw en coöperatieve vormen (zoals herenboeren)
- Sturen op kwaliteit en landschappelijke inpassing bij nieuwe ontwikkelingen
- Zorgen voor duidelijke kaders, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn

c) Volgen van ontwikkelingen en versterken van het netwerk van koplopers

De gemeente houdt actief zicht op ontwikkelingen in de sector en stimuleert kennisdeling en samenwerking tussen vooruitstrevende ondernemers.

1c. Slimme specialisatie Verbindende VTE en renderend landschap

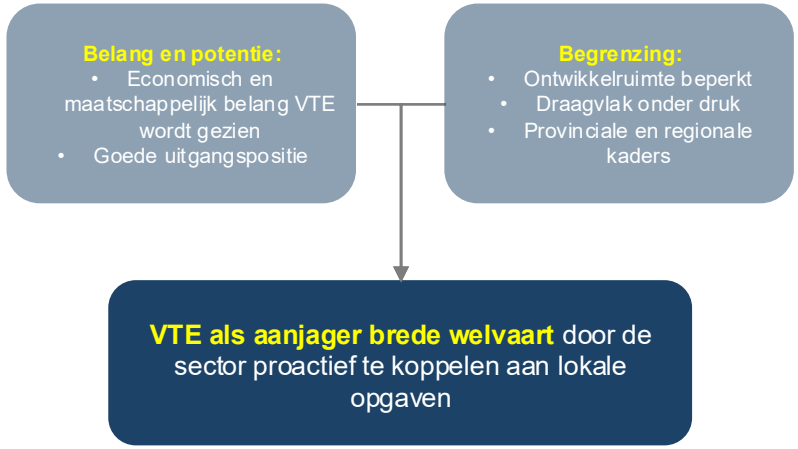

Werken aan kernopgaven economisch profiel

De strategische lijn Verbindende vrijetijdseconomie en renderend landschap bouwt voort op de constatering dat de sector in een spagaat zit tussen enerzijds belang en potentie van de sector, anderzijds de toenemende begrenzing. Om de spagaat richting 2040 te doorbreken is het van belang om de rol van de VTE expliciet te maken. En scherp te definiëren wat de rol van de gemeente hierin is. Onderstaande acties maken dit concreet:

1 **Rol van VTE: VTE als aanjager van brede welvaart door verbinding aan lokale opgaven.**
Het perspectief van Brede Welvaart maakt de bredere waarde van de VTE inzichtelijk. Richting 2040 ligt de focus niet op groei in bestedingen, werkgelegenheid of overnachtingen, maar op de bijdrage van de sector aan grote lokale opgaven. De VTE kan hierin een stimulerende rol vervullen. De volgende opgaven zijn daarbij het meest kansrijk en urgent.

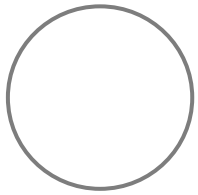
a) Transitie landbouw: Inzetten VTE voor agrarische omschakeling, korte ketens en streekproducten. *Voorbeeld: de Zeute Aardbei.*
b) Natuur & landschap: De VTE blijvend aan tafel bij natuur- en landschapsontwikkeling en daarmee een duidelijke stakeholderspositie binnen economisch renderend landschap. *Voorbeeld: inzet toeristenbelasting voor landschapsfonds*
c) Cultuur, erfgoed en sport: Cultuur, erfgoed en sport worden doorontwikkeld als dragers van identiteit, beleving en als economische en maatschappelijke waarden. De VTE zet deze kwaliteiten in beweging door ze actief te verbinden aan een toegankelijk en betekenisvol vrijetijdsaanbod.. *Voorbeeld: Kasteel Mheer.*

2 **Rol van de gemeente: lokale kaders op orde en kracht van de regio benutten (=doorgaan op ingeslagen weg en deze verder verkennen)**
Zuid-Limburg is een krachtig netwerk en in de VTE ligt veel initiatief bij marktpartijen en partners. Daarom is het niet effectief om als gemeente overal zelf actief op te willen zijn. De verschuiving richting 2040 zit 'm niet in wat er exact wordt gedaan, maar hoe het wordt georganiseerd (en waar dus energie in wordt gelegd):

- Uitvoeren verkenning met Heuvellandgemeenten op samenwerkingsthema's (waaronder renderend landschap), ter voorbereiding op actualisatie visie VTE Z-L
- Eijsden-Margraten blijvend positioneren als volwaardig onderdeel van het Zuid-Limburgse Heuvelland, via Visit Zuid-Limburg en Maastricht Marketing. Dit kan vanuit lokaal DNA, maar er ligt ook een grote kans in de complementariteit met Maastricht/MECC.
- Faciliteren en ondersteunen van ondernemers in productontwikkeling door middel van actuele ontwikkelkaders en soepele planbegeleiding (in vroeg stadium)
- Als verbinder optreden tussen belangen en initiatieven op verschillende schaalniveaus. En daarbij kansen inbrengen, zoals leegstaand erfgoed in een gebiedsontwikkeling of vitaliteit vrijetijdsaanbod versterken via regionale MKB-stimuleringsprogramma's.
- Met ondernemers in gesprek over welke kansen de 200.000 bezoekers aan de begraafplaats kunnen bieden voor (toeristisch) ondernemers in Margraten
- Verbeteren inzicht in de VTE door starten periodieke monitoring op (1) ervaring van inwoners (hoe zit het met draagvlak); (2) bezoekersstromen (waar wordt draagkracht overschreden) en (3) de ontwikkeling van aanbod (welke marktruimte is aanwezig).

2. Loopvermogen en regie in regionale samenwerking

Werken aan kernopgaven economisch profiel

De realisatie van het Economisch Kompas vraagt om versterking van het loopvermogen: bestuurlijke en ambtelijke slagkracht om richting om te zetten in concrete actie, met gerichte inzet van regionale netwerken, programma's en partners, en met de gemeente nadrukkelijk in regie. Op deze 6 punten ligt een opgave:

1. Versterken van de functie economische zaken van de gemeente: Vergroten van capaciteit en inhoudelijke slagkracht van de economische afdeling, inclusief het gericht inhuren van expertise waar nodig. Het gaat hierbij ook om het goed aansluiten van aanpalende beleidsdomeinen (zie 3. agglomeratie).

2. Investeren in Business Intelligence en datahuishouding: Dit vormt de basis van economisch beleid. Inzicht in marktontwikkelingen, trends en effecten maakt duidelijk waar actie nodig is en waar schaarse capaciteit het beste kan worden ingezet. Het vraagt om structureel volgen van ontwikkelingen en het actief koppelen van analyses aan concrete acties.

3. Inroepen van regionale en provinciale slagkracht: Actief benutten van netwerken en programma's van o.a. provincie Limburg, LIOF, Programmabureau Einstein Telescope en universiteiten in de Euregio, waaronder Maastricht University en Universiteit van Luik. Door hier gericht op aan te haken wordt schaal, kennis en uitvoeringskracht toegevoegd aan lokale ambities.

4. Opzetten van executietafels en gerichte samenwerkingsvormen: Inrichten van coalities (ondernemers, onderwijs, maatschappelijke organisaties) rond thema's zoals MKB en Einstein Telescope/apparatenbouw. Deze gremia stimuleren innovatie, versterken samenwerking en helpen de gemeente beter te sturen op economische ontwikkeling. Het is van belang ook te investeren in het mobiliseren en versterken van organiserend vermogen van bestaande gremia, waaronder ondernemerskringen.

5. Verkennen en organiseren van passende financieringsvormen: Inzicht krijgen in en benutten van publieke, private en publiek-private financiering, inclusief de verkenning van regionale instrumenten zoals een MKB-stimuleringsfonds.

3. Agglomeratie: Flankerend beleid afstemmen met economie

Werken aan kernopgaven economisch profiel

Het realiseren van de economische ontwikkelrichting vraagt om het versterken van de randvoorwaarden die nodig zijn voor slimme specialisaties, zoals infrastructuur, energie, mobiliteit en toekomstbestendige bedrijventerreinen met een duidelijke rol in regionale netwerken. Daarbij is het van belang om actief de verbinding te leggen met flankerend beleid en aanpalende beleidsdomeinen, zodat inzet op bijvoorbeeld woningbouw, leefmilieus en duurzaamheid ook economisch rendeert. Denk hierbij aan het bouwen voor doelgroepen die nodig zijn voor de stuwende bedrijven en sectoren in de gemeente en regio.

De verdere uitwerking en detaillering van deze verbindingen met andere beleidsdomeinen vraagt om nadere uitwerking in de komende periode. Dit vraagt om structurele aandacht en integrale afstemming binnen de gemeentelijke organisatie en met regionale partners, zodat economische ontwikkeling en andere opgaven elkaar wederzijds versterken.

Vervolg

Werken aan kernopgaven economisch profiel

De centrale opgave voor Eijsden-Margraten is om het aanwezige economische potentieel – gebaseerd op een sterke uitgangspositie en gunstige ligging in het groeigebied rond Maastricht – gerichter te benutten en om te zetten in concrete resultaten. Met dit Economisch Kompas zijn de economische identiteit en ontwikkelkansen scherper in beeld gebracht. De volgende stap is het bundelen van energie en loopvermogen, door deze richting gestructureerd en met overtuiging te vertalen naar een economisch programma.

Het opstellen van een economisch programma vormt daarbij de belangrijkste vervolgstap. In dit programma worden de gekozen ontwikkellijnen en slimme specialisaties vertaald naar concrete projecten en acties, waaraan uitvoeringskracht kan worden gekoppeld. Cruciaal is dat dit programma integraal wordt opgezet en nadrukkelijk de verbinding legt met andere beleidsdomeinen, zodat economische ontwikkeling niet op zichzelf staat maar samen optrekt met opgaven op het gebied van wonen, mobiliteit, duurzaamheid en ruimte. Alleen door deze samenhang expliciet te organiseren, kan de gemeente haar capaciteit effectief inzetten en tegelijkertijd maximale impact realiseren.

Naast deze inhoudelijke programmering vraagt de uitvoering ook om blijvende aandacht voor de randvoorwaarden en ‘enablers’ die nodig zijn om het programma te laten slagen. Dit betekent onder andere het actief koppelen aan projecten en samenwerkingen binnen Zuid-Limburg, zodat regionale schaal en uitvoeringskracht optimaal worden benut. Ook vraagt dit om het versterken van ambtelijke samenwerking binnen de gemeente, waarbij economie structureel wordt verbonden met domeinen als duurzaamheid, mobiliteit, strategie en regionale samenwerking.

Daarnaast is het van belang om kritisch te kijken naar bestaande overlegstructuren en deze waar nodig te herijken: welke overleggen dragen daadwerkelijk bij aan de economische opgave en welke vragen om aanpassing of vernieuwing. Tegelijkertijd kunnen bestaande en nieuwe bestuurlijke platforms, zoals de ontwikkeling rond Vrijheid en Herdenken, worden benut om economische kansen te verbinden aan bredere maatschappelijke en internationale netwerken. Op deze manier ontstaat een samenhangende aanpak waarin inhoudelijke keuzes, organisatorische slagkracht en strategische positionering elkaar versterken.

Strategy Unit

Bijlage

Geraadpleegde partijen

Individuele raadplegende gesprekken met (meerdere) vertegenwoordigers van:

- AmCham The Netherlands
- Arcadis
- David Deprez (op persoonlijke titel)
- Elisabeth Strouven Fonds
- Gemeente Maastricht
- HeusschenCoppier
- Kasteel Mheer
- Landal Noorbeek
- LIOF
- LLTB
- Maastricht Marketing
- Provincie Limburg
- Robert Edsel (op persoonlijke titel)
- Samenwerking Zuid-Limburg
- SBE Piping Machine- en Apparatenbouw
- Stichting Ondernemers Eijsden-Margraten
- Visit Zuid-Limburg
- Zeute Aardbei Terlinde

Validatiegesprekken en bijeenkomsten

- Externe validatiegesprekken met een selectie van gesprekspartners
- Interne bestuurlijke en ambtelijke gesprekken met collega's Gemeente Eijsden-Margraten
- Intern werkatelier #1 raadplegend, maart 2026
- Intern werkatelier #2 validerend, april 2026

Economisch perspectief - Bestedingen

KIJKEND NAAR BESTEDINGEN IS EIJSDEN-MARGRATEN BINNEN DE HEUVELLANDGEMEENTEN EEN RELATIEF KLEINE TOERISTISCHE GEMEENTE, MAAR TEN OPZICHTE VAN ALLE ZUID-LIMBURGSE JUIST RELATIEF GROOT

443.163 overnachtingen in 2025

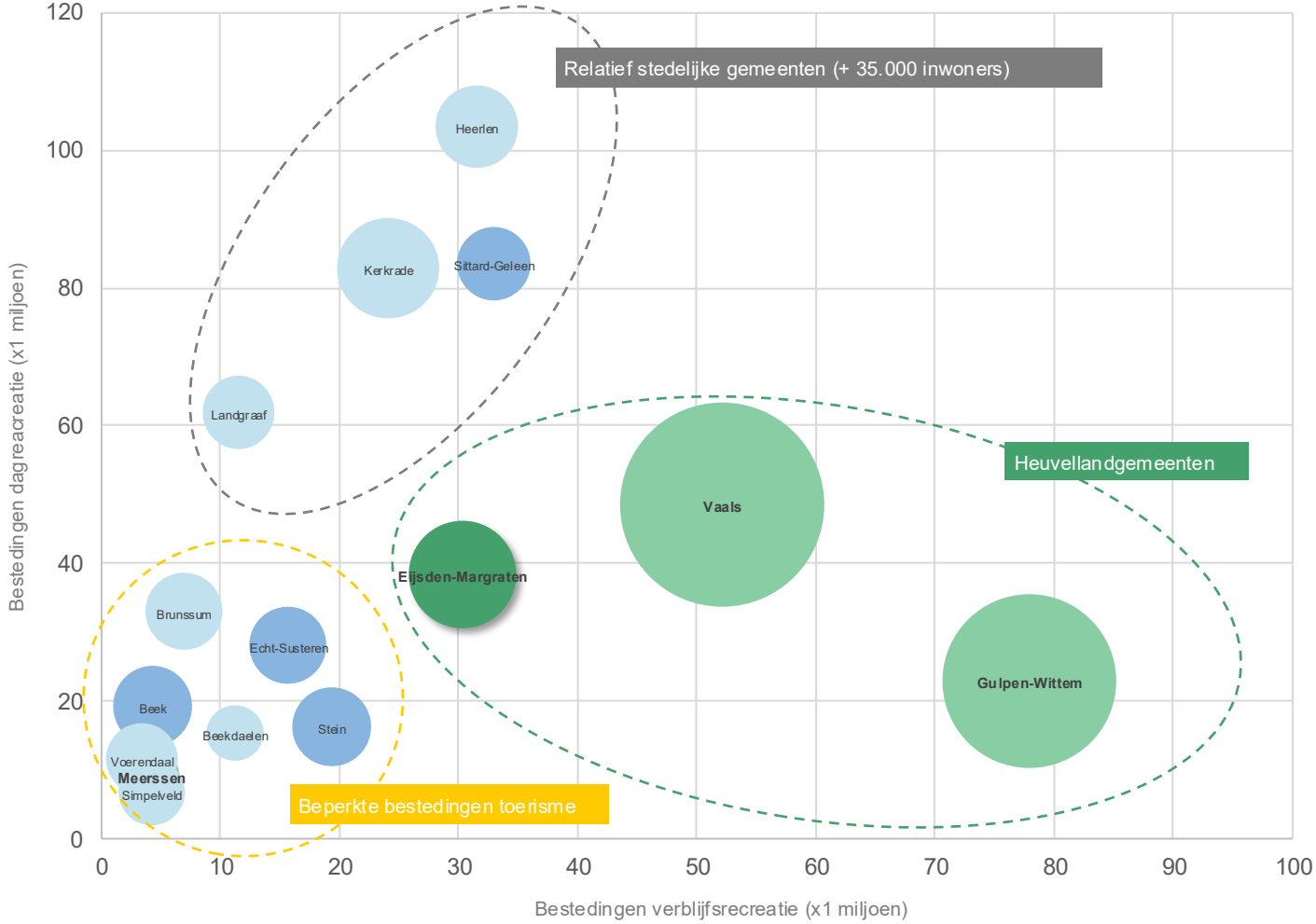
- Gulpen-Wittem: 975.003
- Vaals: 643.939

68,7 miljoen bestedingen

- 30,3 miljoen in verblijfsrecreatie
- 38,4 miljoen in dagrecreatie

4 clusters van typen gemeenten, kijkend naar toeristische bestedingen:

- **Beperkte bestedingen toerisme.** Veelal relatief kleine gemeenten buiten het Heuvelland (m.u.v. Meerssen)
- **Relatief hoge bestedingen dagrecreatie.** Veelal relatief stedelijke gemeenten in Parkstad (m.u.v. Sittard-Geleen)
- **Relatief hoge bestedingen verblijfsrecreatie** in Heuvellandgemeenten.
- Toeristische toppers Valkenburg aan de Geul en Maastricht (niet zichtbaar in figuur omwille van leesbaarheid)

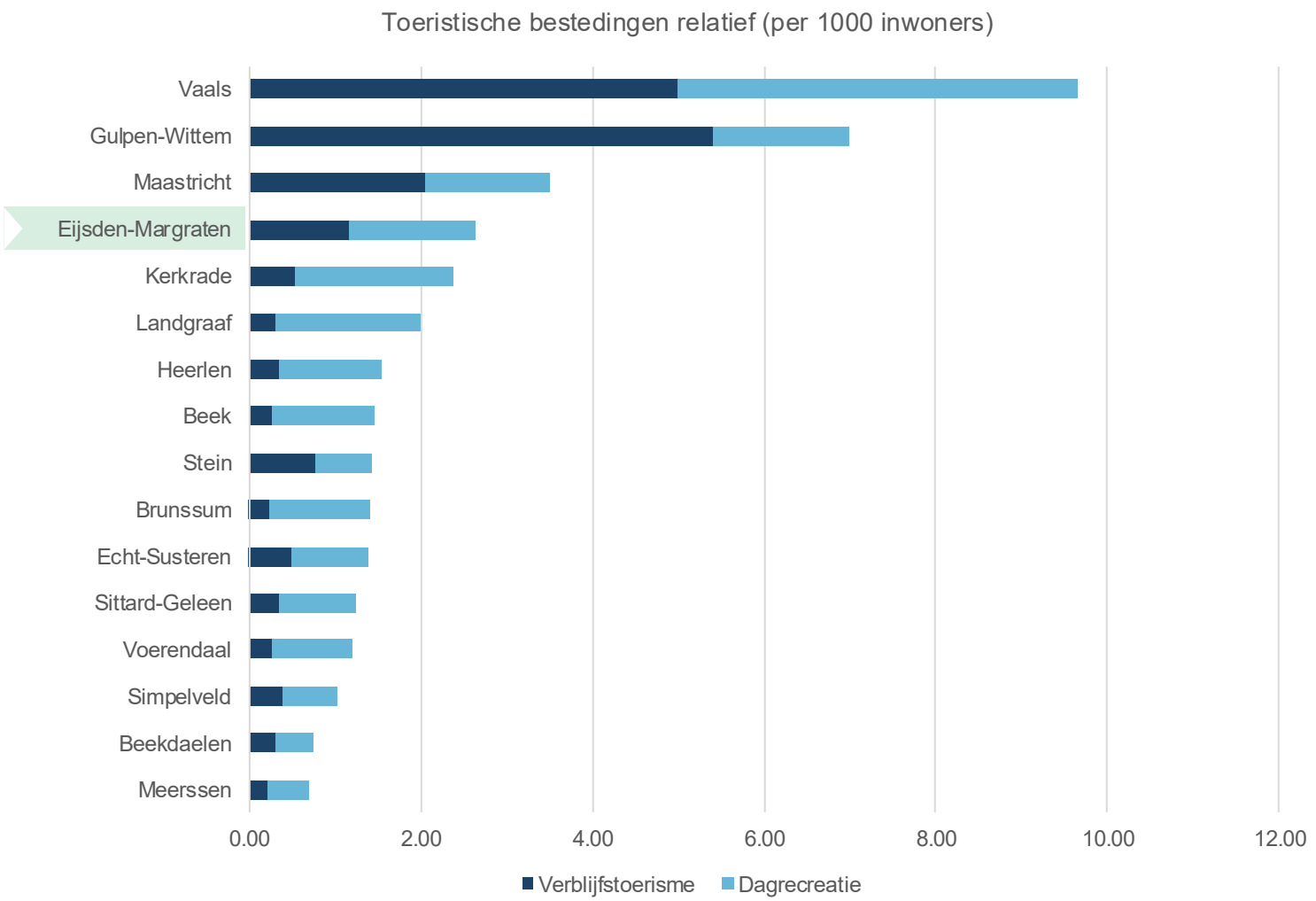

Figuur: Confrontatie toeristische bestedingen dag- en verblijfsrecreatie Zuid-Limburg (op basis van 'Notitie toeristische bestedingen Zuid-Limburg, Ginder 2023). De gemeenten Valkenburg en Maastricht zijn buiten beschouwing gelaten in de visualisatie ten behoeve van de leesbaarheid

Economisch perspectief - Bestedigen

DE VERHOUDING TUSSEN TOERISTISCHE BESTEDINGEN EN HET AANTAL INWONERS IS RELATIEF STERK

Als relatief kleine gemeente is Eijsden-Margraten een stevige subtopper wat betreft toeristische bestedingen per inwoner

Figuur: Toeristische bestedingen relatief per 1000 inwoners (op basis van 'Notitie toeristische bestedingen Zuid-Limburg, Ginder 2023). De gemeenten Valkenburg is buiten beschouwing gelaten in de visualisatie ten behoeve van de leesbaarheid

Toeristische vraag (NBTC) - Goede uitgangspositie voor E-M

OP BASIS VAN 'TRENDPUBLICATIE 2026

	Trend	Kern van de trend	Belangrijkste ontwikkeling	Voorbeelden (letterlijk uit publicatie)	Kans voor Eijsden-Margraten
Zeer kansrijk	**Extreme Performance**	**Reizen als middel voor prestatie, uitdaging en zelfontwikkeling.**	Groei van prestatiedruk, individualisering en behoefte aan persoonlijke groei.	"HYROX is een populaire fitnesswedstrijd die deelnemers uitdaagt tot acht rondes van één kilometer hardlopen afgewisseld met intensieve kracht- en conditieoefeningen." / "Tijdens de Mammutmarsch wandelen deelnemers honderd kilometer binnen vierentwintig uur."	Groei van sportevents, endurance-activiteiten en outdoor challenges.
Zeer kansrijk	**Off-grid Escapes**	**Luxe afzondering in natuur, weg van drukte en massatoerisme.**	Toenemende behoefte aan rust, natuur en ontsnapping aan stedelijke drukte.	"Habitas AlUla combineert ruige woestijnnatuur met boutique-hotel-luxe." / "Buitenplaats Beekhuizen biedt een mix van glamping en boutique-hotel."	Kansen voor kleinschalige natuuraccommodaties, eco-lodges en exclusieve natuurervaringen.
Zeer kansrijk	**Rest & Recover**	**Reizen gericht op herstel, rust en mentale balans.**	Toenemende stress, burn-outklachten en aandacht voor mentale gezondheid.	"Onder de noemer Stilteretraites organiseert Petrus zowel weekenden als midweken waarin stilte, reflectie en eenvoud centraal staan." / "Op het dance-festival Awakenings is een speciaal ingerichte 'prikkelarme ruimte' aanwezig."	Groei van wellness, slow tourism, retraites en stilteplekken.
Zeer kansrijk	**Bonding & Belonging**	**Reizen als manier om verbinding met anderen te ervaren.**	Individualisering en digitalisering vergroten behoefte aan echte sociale interactie.	"Running Flan Club: in Parijs komen honderden locals wekelijks samen om te rennen én samen flan te eten." / "Festival Buurt draait de logica van megafestivals om: geen hekken, podia of headliners, maar spontane ontmoetingen tussen buren."	Meer community-events, sociale activiteiten en groepsbeleving.
Redelijk kansrijk	**Digi Detox**	**Bewust afstand nemen van digitale prikkels en constante online aanwezigheid.**	Digitale overbelasting en behoefte aan rust en aandacht.	"The Offline Club organiseert evenementen zonder telefoons, waar vreemden elkaar echt leren kennen." / "Unplugged.Rest biedt rustplekken voor wie wil ontsnappen aan het constante schermgeweld."	Ontwikkeling van offline experiences, retreats en prikkelarme omgevingen.
Redelijk kansrijk	**Living with the Ecosystem**	**Toerisme als onderdeel van ecosystemen en natuurherstel.**	Groei van regeneratief denken en aandacht voor biodiversiteit.	"CopenPay beloont bezoekers die bewust met de stad omgaan." / "In het Waddengebied verschuift de focus van duurzaamheid naar herstel onder de noemer regeneratief toerisme."	Toerisme koppelen aan natuurherstel, lokale voedselketens en samenwerking met natuurorganisaties.
Redelijk kansrijk	**Reality Check**	**Behoefte aan authentieke en realistische ervaringen.**	Afkeer van oppervlakkige en geënsceneerde reiservaringen.	Voorbeelden gaan over initiatieven waarbij lokale verhalen en echte ervaringen centraal staan.	Groei van authentiek, lokaal en kleinschalig toerisme.
Randvoorwaardelijk	**The Hard Truth of Green**	**Duurzaamheid verschuift van individuele keuze naar systeemverandering.**	Klimaatdruk, regelgeving en maatschappelijke verwachtingen nemen toe.	"Kosten, mobiliteit en voorzieningen worden zo ingericht dat duurzame opties vanzelf aantrekkelijker worden." / "Duidelijke informatie over CO_2-uitstoot, bronnen en effecten helpt reizigers bewuster te kiezen."	Bestemmingen moeten duurzame keuzes structureel integreren via beleid, infrastructuur en prijsprikkels.
Randvoorwaardelijk	**Instant Travel**	**Reizen wordt spontaner en sneller door technologie en AI.**	Digitalisering van inspiratie, planning en boeking.	"TikTok transformeert zich van inspiratieplatform naar boekingskanaal." / "AI-reisassistenten voorspellen vertragingen, stellen alternatieven voor en boeken direct wanneer iets verandert."	Digitale boekbaarheid, realtime informatie en AI-ondersteunde planning worden essentieel.
Randvoorwaardelijk	**I Want Safety**	**Groeiende behoefte aan zekerheid en bescherming tijdens reizen.**	Geopolitieke spanningen, klimaatrisico's en maatschappelijke onzekerheid.	Trend beschrijft de groeiende vraag naar "zekerheid, bescherming en vertrouwen in een wereld vol risico's."	Veiligheid, betrouwbare informatie en stabiele bestemmingen worden belangrijker voor reiskeuzes.

Inspiratiekader - Brede welvaart en de vrijetijdseconomie

Meerwaarde van de vrijetijdseconomie voor inwoners Eijsden-Margraten en regio

Verdieping relatie vrijetijdseconomie en brede welvaart

Het perspectief van Brede Welvaart biedt inspiratie om de waarde van de VTE inzichtelijk te maken, zeker als koppelkansen met andere thema's worden benut. Voorbeelden van hoe bewoners van Eijsden-Margraten van deze koppelkansen kunnen profiteren zijn:

- **Landbouw.** Boeren openen hun erf voor verkoop, horeca of activiteiten, waardoor inwoners dichtbij huis streekproducten kunnen kopen en aantrekkelijke plekken hebben om te bezoeken.
- **Natuur & landschap.** Meer en beter onderhouden wandel- en fietsroutes, toegankelijke natuurgebieden en hogere natuur- een landschapskwaliteit draagt bij aan de aantrekkelijkheid van de leefomgeving van inwoners.
- **Cultuur, erfgoed en sport.** Meer openstellingen, evenementen en activiteiten zorgen ervoor dat kastelen, erfgoedlocaties, sportvoorzieningen en materieel en immaterieel erfgoed beleefbaar is voor inwoners en bezoekers.
- **Lokale ketens.** Meer lokale producten in winkels en horeca, waardoor inwoners makkelijker lokaal kunnen kopen en eten.
- **Voorzieningen.** Winkels en horeca hebben blijven open doordat er meer klanten zijn.
- **Gezondheid.** Meer mogelijkheden om te wandelen, fietsen en buiten te zijn dragen direct bij aan fitheid en ontspanning. Zowel mentaal als fysiek
- **Wonen.** Een aantrekkelijke omgeving met levendigheid en voorzieningen maakt dat inwoners graag blijven en nieuwe bewoners worden aangetrokken. Naast dat ze consument zijn, zijn inwoners ook medeproducent van de vrijetijdseconomie (vrijwilliger als gids etc.)
- **Mobiliteit.** Goede fiets- en wandelpaden maken het makkelijker en veiliger om zonder auto naar werk, dorp of natuur te gaan.
- **Onderwijs.** Meer stageplekken en banen in de regio, waardoor jongeren makkelijker in de buurt kunnen blijven werken. Dit vergroot ook de trots en binding met lokaal ondernemerschap.

Verder zijn kansen op circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie, ICT-infrastructuur en ruimtelijke ordening meer randvoorwaardelijk. De koppeling met vrijetijdseconomie is zeker kansrijk, maar inwoners ervaren voornamelijk indirect voordelen.

VTE als aanjager brede welvaart door de sector proactief te koppelen aan lokale opgaven

Figuur: Brede welvaart en de vrijetijdseconomie van Eijsden-Margraten. Donkerblauw is het meest kansrijk. (Strategy Unit, gebaseerd op Brede Welvaart Verbeteren, CELTH, 2024)

Strategy Unit

Strategy Unit B.V.
info@strategyunit.nl
strategyunit.nl

Realising the future

